

El fotògraf, d'Óscar Palazón

Jordi Tiñena

Óscar Palazón és un jove escriptor lleidatà que viu a les Borges del Camp, treballa a Tarragona i a més de la seva activitat com a traductor i col·laborador en diversos mitjans de comunicació ha publicat el recull de poemes *Atles de la memòria* i les novel·les *Un rostre que no és meu* (Premi Vila de l'Ametlla de Mar, 2007) i *El fotògraf*, i manté un bloc que es diu *El vertigen del trapezista* (<http://elvertigen.blogspot.com>).

Escollir ser un trapezista de la literatura no és una elecció circumstancial. Més aviat és una declaració de principis. És una opció pel risc, una aposta per la llibertat creativa i una voluntat d'allunyar-se de la seguretat de la pista per mostrar-se als lectors nu de seguretats i oferir-s'hi en la nuesa fràgil d'un salt mortal que el mantingui en el vertigen. Això és *El fotògraf*, la seva darrera novel·la. Un exercici de memòria històrica sobre els catalans als camps nazis que fa tombarelles sobre les formes literàries i que arrenca, segons pròpia confessió, d'una visita al camp de Mauthausen. «El silenci que s'hi respirava em va impressionar tant que, al cap de tot aquest temps, el vaig recuperar per a la novel·la. Un silenci estrany, com un embolcall de paper de seda que ho cobreix tot i esmorteix els sons dels vius. És, potser, la veu dels morts, que no volen callar», diu l'autor. I és que *El fotògraf* és la recerca d'aquestes veus. Basada en personatges i fets reals, en els republicans Francesc Boix i Antoni Garcia, i l'ombra del caçanazis Simon Wiesenthal, i en l'existència de les pel·lícules pornogràfiques que els nazis van filmar a Sachsenwald, la novel·la és una immersió en la barbàrie i en la impunitat, el desig de justícia i la confusió dels desvaris. En la història, aquestes pel·lícules, novel·lades per l'alemany Thor Kunkel el 2003 en *Endstufe* possiblement van servir en operacions d'intercanvi entre 1941 i 1943 per obtenir ferro suec i petroli tunicà. Segons Kunkel els actors eren membres de l'associació naturista Bund für Leibesucht i els productors, així com els consumidors, eren civils de classe alta del règim nazi. Palazón arrenca d'aquest fet per fondre realitat i ficció en un joc literari de risc. A *El fotògraf*, les pel·lícules, rodades amb presoners i membres de les SS a Mauthausen per l'imaginari sergent Hans Zimt, esdevenen el símbol de la degeneració del nazisme i el seu menyspreu pels altres i la necessitat improbable de reparació.

Enric, un jove professor amb passions poc confessables, després del seu fracàs matrimonial, viatja cap a Anglaterra, on compra un quadern escrit a Mauthausen pe l'ex-pres Sebastià Company en què es relaten en detall aspectes de la vida del camp i, sobretot, l'activitat cinematogràfica del sergent Zimt. Obsedit amb la idea de trobar Sebastià Company, inicia la recerca de l'ex-pres fins que el troba en una residència de Cambrils, moment en què coincideixen dues obsessions: la seva per l'ex-presoner de Mauthausen i la d'aquest per castigar el sergent alemany nazi pels seus crims.

La novel·la no és, però, l'exposició del catàleg de brutalitats del camp de concentració – una temptació que Palazón sap evitar amb mesura – sinó l'exposició d'un caos: el que en realitat hem viscut en l'administració de justícia pels crims del nazisme. Així, la narració és descabdella en tres nivells argumentals paral·lels: el fracàs matrimonial de l'Enric i les seves debilitats inconfessables, la seva recerca de l'ex-pres Sebastià Company i el diari d'aquest, i la persecució del sergent Zimt, que es fonen en un final agosarat i desconcertant de demència senil.

Excel·lent el ritme de la novel·la, la contenció dels horrors que hi apareixen, l'ambigüitat moral del protagonista, l'ús de la veu narradora que ens revela el contingut del quadern del deportat, amb la renúncia a la primera persona, i el final agosarat i sorprenent que fon la lògica de la narració en un deliri i, no obstant això, d'una veritat esfereïdora.

JORDI TIÑENA

Publicat al diari *El Punt* el 8 de desembre de 2008